

Дашкова. – Внедр. центр «Маркетинг». – 4-е изд. – М. : Маркетинг, 2006. – 102 с.

5. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А.В. Гриньов. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 308 с.

6. Слободяник Н.П. Проблеми й перспективи розвитку маркетингу інноваційної діяльності на підприємствах корпоративного типу / Н.П. Слободяник // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=400>

7. Захарченко В.И. Экономический механизм процесса нововведений / В.И. Захарченко; под ред. И.П. Продиуса. – Одесса: АОЗТ "ИРЭНТИТ". – 2001. – 252 с.

8. Каныгин Ю.М. Научно-технический потенциал (Проблемы накопления и использования) / Ю.М. Каныгин. – Новосибирск : Наука, 1984. – 154 с.

9. Ильяшенко С.Н. Совершенствование подходов к обоснованию выбора проектов инновационного развития / С.Н. Ильяшенко // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2002. – № 1–2. – С. 84–91.

10. Лапин Э.В. Экономический потенциал предприятия : монография / Э.В. Лапин. – Суми : Университетская книга, 2002. – 310 с.

11. Шамина Л.К. Инновационный потенциал предприятия / Л.К. Шамина // Инновации. – 2007. – № 9 (107). – С. 58–60.

12. Філіпішина Л.М. Оцінка інноваційного потенціалу та ефективність його реалізації / Л.М. Філіпішина, Ю.А. Бойк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://intkonf.org/ken-filipishina-lm-boyko-yua-otsinka-innovatsiynogo-potentsialu-ta-efektivnist-yogo-realizatsiyi>

13. Вікарчук О.І. Інноваційний потенціал: основа розробки стратегії розвитку підприємства / О.І. Вікарчук // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». – 2008. – № 1 (51). – С. 98–106.

14. Голубенко А.А. Анализ возможностей инновационного развития в процессе формирования стратегических направлений инновационной деятельности предприятия / А.А. Голубенко // Економіка промисловості. – Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України. – 2002. – № 2 (16). – С. 80–84.

Надійшла 7.9.2010 р.

УДК 681.325

А.М. ОГНЕВА, Д.Л. КОБЕЦЬ
Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розглянуто основні напрямки автоматизації фінансової діяльності підприємств; визначено місце інформаційного забезпечення в системі бухгалтерського обліку; визначено основні напрямки розвитку інформаційних технологій бухгалтерського обліку в Україні.

The article examines the main trends of automating financial activity, the place of information in the accounting system, the main directions of development of information technology accounting in Ukraine.

Ключові слова: управлінські інформаційні системи, автоматизація обліку, комп'ютеризація, програмне забезпечення, табличний редактор, ефективність управління.

Вступ. Підприємства в умовах ринку розглядають інформацію в якості цінного ресурсу, який слід зберігати, використовувати і захищати як будь-який інший вид власності. З метою отримання інформації, необхідної для управління виробничою та господарською діяльністю, підприємство створює управлінську інформаційну систему (УІС). Вона розглядається як важливий інструмент управління роботою підприємства в ринкових умовах. УІС служить сполучною ланкою між господарською діяльністю і людьми, які приймають рішення. УІС здійснює збір, реєстрацію даних про господарську діяльність на підприємстві, їх обробку, зберігання, передачу користувачам для аналізу і прийняття рішень. Таким чином, дані про господарську діяльність є вхідною інформацією для УІС, а корисна інформація для осіб, які приймають рішення – вихідною. Головна мета функціонування УІС на підприємстві – забезпечити керівництво підприємства інформацією для прийняття обґрунтованих рішень при виборі альтернативних варіантів використання обмежених ресурсів. Деякі підприємства також використовують нефінансову інформацію. У цьому випадку на підприємстві створюється економічна інформаційна система, яка складається з взаємопов'язаних підсистем, що забезпечують управлінський апарат необхідною інформацією. При цьому бухгалтерська підсистема є найбільш важливою, так як виконує провідну роль в управлінні потоком інформації про стан об'єкта управління та дослідження його напрямку у всі підрозділи підприємства, а також зацікавленим особам поза ним.

УІС надає бухгалтерську інформацію, яка відображає повну картину господарської діяльності підприємства. На сучасному етапі бухгалтерська інформація є основою для прийняття управлінських рішень як всередині підприємства, так і поза ним. Перш за все вона надає кількісні дані, необхідні для виконання таких

функцій управління виробничою і комерційною діяльністю підприємства, як планування, контроль і аналіз. Для етапу планування бухгалтер повинен надати інформацію про передбачуваний прибуток і потребу в грошових ресурсах. На етапі контролю від бухгалтера потрібна інформація порівняння фактичних доходів і витрат з плановими. На етапі аналізу на основі бухгалтерської інформації з'ясується, чи була досягнута поставлена мета. За результатами аналізу приймаються рішення щодо вдосконалення системи управління підприємством.

Ступінь дослідження. Вагомий внесок у вирішення питань щодо застосування інформаційних систем і технологій в бухгалтерському обліку внесли такі вчені як Бугинець Ф. Ф., Івахненко С.В., Писаревська Т.А., Завгородній В. П., Шквір В. Д., Подольський В.І., Рожнов В.С. та інші.

Постановка задачі. Метою статті є дослідження сучасного стану автоматизації облікових процесів на підприємствах та особливостей сучасних управлінських інформаційних систем і технологій бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Проблема автоматизації бухгалтерського обліку на великих підприємствах залишається однією з актуальних і складних в сучасних умовах. Це пов'язано, перш за все з необхідністю збору і переробки значних обсягів інформації та своєчасної видачі результатів для їх аналізу і прийняття управлінських рішень.

В епоху великих обчислювальних машин були створені перші УІС для великих промислових підприємств. Це дозволило централізувати обробку облікової інформації. Економічні зміни в Україні, а також поява ПЕОМ призвели до майже повного зникнення розробок такого класу. Широке розповсюдження отримала децентралізована обробка облікової інформації. Використання ПЕОМ наблизило джерело інформації до користувача цієї інформації – бухгалтера, минаючи посередників (обчислювальні центри, відділи підприємств з підготовки інформації та ін), а також призвело до створення на базі ПЕОМ автоматизованих робочих місць бухгалтера. З'явилася можливість автоматизації всіх процедур з обробки облікової інформації безпосередньо на робочому місці.

Для УІС характерною є можливість автоматизації обробки облікової інформації на всіх ділянках обліку, починаючи з процесу збору, реєстрації інформації (автоматизація первинного обліку).

При цьому УІС можуть використовувати крім традиційних форм обліку ще й нову автоматизовану форму обліку, яка повністю відповідає основним вимогам застосування обчислювальної техніки і принципам бухгалтерського обліку та звітності. УІС, будучи системою підтримки прийняття рішень бухгалтером, забезпечує функцію обліку при управлінні об'єктом (промисловим підприємством, установою, організацією та ін.) УІС служить сполучною ланкою між господарською діяльністю і людьми, які приймають рішення (рис. 1) [4, с. 21].

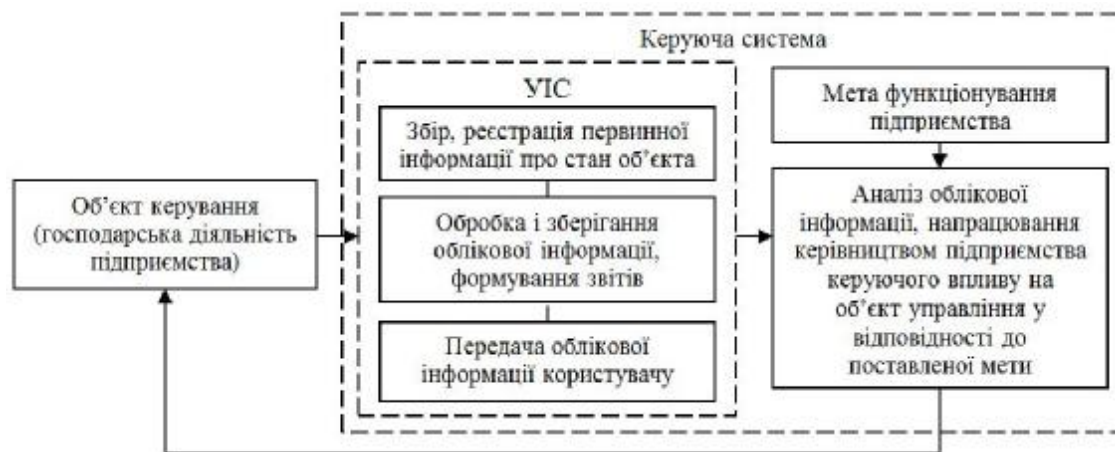

Рис. 1 Схема управління підприємством в умовах використання УІС

В даний час для нових споживачів УІС-менеджерів великих підприємств в умовах ринку важливі не тільки автоматизація облікових завдань, але і можливість підвищення ефективності управління підприємством, збереження фінансової рівноваги, отримання стабільного прибутку.

У зв'язку з цим УІС великого підприємства повинна забезпечувати:

- автоматизоване вирішення всього комплексу завдань бухгалтерського обліку, планування, аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, а також внутрішнього аудиту;
- отримання оперативної, змінної інформації про поточний стан справ на підприємстві. Основний акцент при цьому повинен бути зроблений на отриманні оперативних аналітичних звітів і зведень з використання вкладених фінансових ресурсів;
- можливість консолідованого управління та отримання консолідованих фінансових звітів. Великі підприємства можуть мати філії або віддалені склади. Крім того, фінанси такого підприємства можуть належати групі власників. Тому актуальним є наявність в такій системі віддалених робочих місць з можливістю здійснювати обмін даними для оперативного управління з центру.

Вивчення та узагальнення зарубіжної та вітчизняної теорії і практики показали, що на великих підприємствах бухгалтерський облік організовується за дворівневою системою управління – управлінський і фінансовий облік. При цьому інформація орієнтована виключно на користувача [3, с. 145].

Управлінський облік оперує показниками собівартості, витратами підрозділів, виявляє результати проведених операцій з відповідальними особам, по секторах діяльності, та по іншим підрозділам.

Кošториси, нормативи, калькуляції, оптимальні співвідношення витрат і результатів – об'єкти управлінського обліку. Його аналітичні дані використовуються для управління операціями, відділами, бригадами та підрозділами.

Інформація управлінського обліку має чітко виражену внутрішню спрямованість. Вона використовується виробничим, управлінським персоналом, керівництвом для внутрішньогосподарського управління та часто настільки конфіденційна, що вважається комерційною таємницею.

Фінансовий облік спрямований на узагальнення та синтез інформації. Він дозволяє оперативно визначати прибуток підприємства за певний період, узагальнювати активи і пасиви підприємства у формі звітного балансу, характеризувати майновий і фінансовий стан підприємства.

Інформація фінансового обліку широко використовується зовнішніми споживачами – інвесторами, кредиторами та іншими організаціями чи підприємствами. Вона необхідна також і управлінському персоналу, фінансистам, акціонерам підприємства, членам правління для прийняття фінансових рішень, планування і прогнозування економіки підприємства, економічного аналізу інформації [3, с. 250].

Фінансовий облік регламентується загальними для всіх правилами, що гарантує одноманітність і зрозумілість інформації для всіх. Достовірність фінансової звітності підтверджується незалежним фахівцем – аудитором.

Фінансовий та управлінський облік – це самостійні, але взаємопов'язані підсистеми бухгалтерського обліку, засновані на одному і тому ж масиві первинних даних та первинної документації. Недоцільно збирати первинні дані для кожної підсистеми окремо, оскільки вони тісно пов'язані між собою і не можуть обійтися без взаємного обміну інформацією.

Первинний облік представляє собою систему збору, виміру, реєстрації, накопичення, зберігання інформації, а також передачі її для подальшої обробки. Інформація первинного обліку забезпечує зворотний зв'язок в УІС, а значить, і для управлінського, і фінансового обліку, а також для всіх інших підсистем, що використовують первинну інформацію при підготовці та прийнятті управлінських рішень. У зв'язку з цим при створенні УІС на великому підприємстві первинний облік слід також виділити в окрему підсистему [1, с. 17-22].

На великому підприємстві обробка облікової інформації за допомогою УІС ведеться на трьох рівнях, відповідно первинного, управлінського і фінансового обліку. На кожному рівні у відповідності з методологією збору, реєстрації та обробки облікової інформації створюються АРМ економістів, бухгалтерів, фінансистів і аналітиків, що взаємодіють між собою. Прикладом УІС може слугувати Megapolis™. Підприємство (Комплексне рішення для автоматизації бізнесу), розробником є компанія Softline, яка є загально визнаним вітчизняним розробником сучасних інформаційних систем управління (рис. 2). Система забезпечує погоджене керування бізнес-процесами і дозволяє проводити моніторинг діяльності компанії. Вона орієнтована на вітчизняні середні і великі компанії й організації будь-якої форми власності, що використовують різні принципи ведення бухгалтерського й управлінського обліку. В систему інтегровано американський продукт iRenaissance, який підтримує стандарти MRPII, SCM, CRM.

Бізнес-процеси, що автоматизуються за допомогою УІС Megapolis™. Підприємство:

- Бухгалтерський та податковий облік.
- Управлінський та оперативний облік.
- Адміністративне управління та моніторинг.
- Господарська діяльність.
- Виробництво.
- Документообіг.
- Аналіз, планування та моделювання.

Базовий склад «Megapolis™. Підприємство»:

- Аналіз бізнесу – інструмент для аналізу даних про діяльність підприємства. Швидкий і зручний доступ та аналіз інформації, яка зберігається в будь-яких базах даних, що використовуються на підприємстві. Миттєве формування звітів.

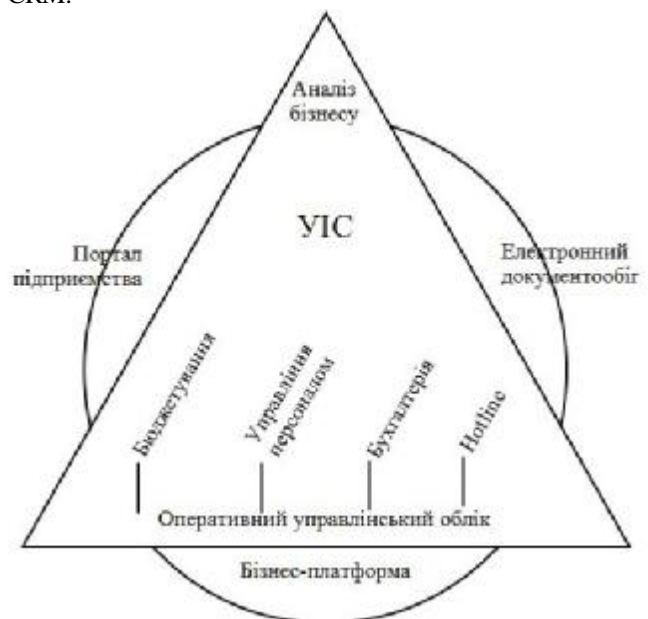

Рис. 2. Функціональна структура УІС

- Фінанси – інформаційно-аналітична система призначена для автоматизації процесів планування, ведення обліку, а також для оперативного аналізу і контролю фінансової діяльності компанії.

- Управління персоналом – зручний і гнучкий інструментарій сучасних менеджерів з персоналу, що забезпечує реалізацію базових функцій кадрового обліку і розрахунку заробітної плати, а також дозволяє здійснювати експертні функції у сфері людських ресурсів підприємства. Система дозволяє описати цілі підрозділів компанії та кожного їх співробітника і здійснювати оцінку досягнення цілей з певною періодичністю. Результати оцінки відображаються в системі через функцію «Оцінка». Підтримується ув'язування цілей всієї організації із цілями кожного департаменту, і цілей департаменту – із цілями кожного співробітника цього департаменту.

- Документообіг – є комплексним рішенням для побудови автоматизованих систем електронного документообігу та автоматизації ділових процесів.

- Центр обміну документами (ЦОД) – продукт, який призначений для вирішення задачі інтеграції застосувань на базі єдиних принципів, єдиного стандарту та єдиної архітектури.

- Портал підприємства – інтегрований інформаційний ресурс компанії з великою функціональністю. Система безпеки і розмежування прав доступу дозволяє використовувати корпоративний портал також для внутрішніх цілей.

- Інтернет-система призначена для організації ефективної взаємодії підприємства чи компанії зі своїми клієнтами. Супровід і підтримка клієнтів здійснюється за допомогою формування і контролю виконання запитів, зроблених через Internet.

Доступність сучасних комп'ютерних мов та зростання рівня комп'ютерної грамотності фахівців в області економіки та бухгалтерського обліку дозволяють створювати в короткий час програмні додатки високого якості з необхідним набором функцій. Для користувача може бути цікавий набір функцій, реалізованих у тих чи інших програмах.

Звичайно, набір додаткових призначених для користувача функцій у програмах може бути різним, тому системи автоматизованої обробки даних обліку слід розглядати:

- за можливостями вирішення завдань всієї бухгалтерії;
- за складом і глибиною розв'язуваних завдань;
- за реалізацією функцій обміну інформацією.

Ознайомитися з кожною з запропонованих для автоматизації обліку програм найчастіше неможливо. Але всі бухгалтерські програми реалізують принципи бухгалтерського обліку і різняться тільки дизайном інтерфейсу користувача [2].

На сьогоднішньому ринку програмних продуктів України найбільшого поширення набули наступні програмні комплекси:

- 1С: Бухгалтерія 8 для України (автоматизація бухгалтерського й податкового обліку)
- Нова бухгалтерія (комплекс бухгалтерських програм)
- Megapolis™. Підприємство (Комплексне рішення для автоматизації бізнесу)
- ПАРУС – Підприємство 7 (Комплексна система управління та обліку малих та середніх підприємств)
- ПАРУС-Підприємство 8.xx (Комплексна система управління великим підприємством)
- GrossBee XXI (автоматизація обліку й управління на торгово-промислових підприємствах)
- FinExpert (автоматизація бізнес-процесів підприємств)
- Бухгалтерська система «Баланс» (інформаційно-консультаційна система)
- X-door (бухгалтерський, складський облік і торгівля).

Безперечним лідером на сьогодні за популярністю та тиражем продажів є програми фірми «1С», яка відома завдяки своєму продукту під назвою «1С: Бухгалтерія». Існує базова і професійна різновиди цієї програми, а також їх різні модифікації, призначені для використання в локальному та мережевому варіанті. Почати працювати з «1С: Бухгалтерією» можна практично відразу після її установки на комп'ютер навіть без попереднього ознайомлення з документацією. Освоєння базових можливостей програми – процедур ручного введення бухгалтерських записів і одержання найбільш необхідних реєстрів, звітів, відомостей та багатьох інших – цілком під силу навіть самому не підготовленому в комп'ютерному відношенні бухгалтеру [5, С. 12].

Своєрідність ведення окремих облікових операцій в організаціях різного профілю настільки велике, що немає і не може бути комп'ютерної програми, яка могла б задовольнити всі необхідні потреби. Це тим більше неможливо в сучасних умовах, при не сталому законодавстві, коли різними нормативними актами час від часу змінюються умови «гри» від податкових ставок до методик розрахунку тих чи інших показників. Наперед закласти всі варіанти розрахунків у комп'ютерну програму не можна. У цій ситуації практично всі розробники програм для автоматизації бухгалтерського обліку змушені йти на те, щоб надати користувачу засоби для будівництва програм, використання яких дало б можливість останньому гнучко пристосовувати їх до власної облікової специфіки та переналаштовувати систему. Наявність потужних інструментальних засобів дозволяє гнучко змінювати програми до автоматичного виконання масових розрахунків, що залежать як від специфіки конкретного розділу обліку, так і від особливостей облікової політики підприємства. При цьому зазначені засоби не лише дають можливість змінювати окремі параметри, як, наприклад, коди рахунків, субрахунків,

аналітичних рахунків, їх назви, податкові ставки тощо, але й дозволяє детально описати і модифікувати правила виконання розрахунків.

Висновки. Отже, в результаті проведеного дослідження, можна запропонувати наступне визначення місця інформаційного програмного забезпечення бухгалтерського обліку. Інформаційне програмне забезпечення стало невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку без якої неможливо уявити сучасну бухгалтерію. Воно таке ж важливе для облікового процесу підприємства як система документообігу, наявність кваліфікованих обліковців, облікова політика, процес організації бухгалтерського обліку. Вдало підібране та ефективно налагоджене програмне забезпечення бухгалтерського обліку забезпечує максимальну ефективність управління підприємством в цілому та системи бухгалтерського обліку зокрема. Використання інформаційних технологій в бухгалтерському обліку забезпечує його оперативність, так як в такому випадку, стан розрахунків, активів та зобов'язань можна проконтролювати в будь-який момент часу. За допомогою довідкових реєстрів та системи оперативного спостереження, без втручання людини в розрахунки, можна отримати обороти та залишки по кожному з рахунків. Сучасний керівник підприємства не може дозволити сьогодні собі прийняття управлінських рішень не маючи достовірної, повної інформації, яка надається автоматизованою системою бухгалтерського обліку.

Література

1. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. Науково-практичний журнал. – 2009. – № 10 – С. 17-22.
2. Євдокимов В.В. Особливості впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку на великих підприємствах / В.В. Євдокимов // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – № 1 (13). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2009_1/stat20.pdf
3. Информационные технологии управления : учебное пособие для вузов ; под ред. проф. Г.А. Титаренко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 439 с.
4. Іванюта П.В. Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудиті : навчальний посібник / П.В. Іванюта. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 180 с.
5. Радченко М.Г. 1С: Предприятие 8.0. Практическое пособие разработчика. Примеры и типовые приемы / М. Г. Радченко. – М. : 1С-Паблишинг, 2006. – 656 с.

Надійшла 17.9.2010 р.

УДК 658

Т.Г. РЗАЄВА

Хмельницький національний університет

МАЛІ ПІДПРИЄМСТВА: СТАН ТА РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

В статті розглянуто основні нормативно-законодавчі акти щодо регулювання діяльності малих підприємств, окреслено напрями їх впорядкування, визначено мету, виділено пріоритетні завдання та очікувані результати.

The article considers general normative legal instruments regulating small enterprises business activities. The author suggests ways of sequencing these instruments, defines their goals, priorities and expected outcomes.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, законодавчі акти, системи правових та економічних відносин, регуляторні реформи, дозвільна система.

Вступ. Одним із вирішальних факторів розвитку національної економіки є становлення та розвиток підприємницької діяльності і підтримка сприятливого середовища для її функціонування. Досягнення та наслідки розвитку малих підприємств в Україні значною мірою залежать від стану та відповідності діючих нормативно-законодавчих актів, що регулюють розвиток об'єктів інфраструктури малого підприємництва в містах області. Розвиток малого бізнесу створює сприятливий інвестиційний клімат для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій у виробничу та інноваційну сферу.

Законодавчі акти, що регулюють розвиток малого підприємництва, є пріоритетним напрямком та важливим фактором розвитку сучасної ринкової економіки. Забезпечення ефективного нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності можливе при дотриманні принципів своєчасності, прозорості, публічності, системності, стабільності.

Умови кризи вимагають прийняття ряду законодавчих актів: Законів України, Указів Президента України, Постанов та Розпоряджень Кабінету Міністрів України, методичних рекомендацій, що підтримують підприємницьку діяльність і сприяють її розвитку як на регіональному рівні, так і на рівні країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування малих підприємств, що